

EHEA ROME 2020

Ρώμη Υπουργικό Ανακοινωθέν

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

EUROPEAN
Higher Education Area

bologna
process

ITALIAN BFUG SECRETARIAT
2018-2020

Translated within the Erasmus+ project “[IN-GLOBAL Enhancing Knowledge of the EHEA and Global Dialogue](#)” in 2023.

The original version of the Rome Communiqué and its annexes are available on the website of the European Higher Education Area:

<https://ehea.info/page-ministerial-conference-rome-2020>

**Co-funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Αρχές και κατευθυντήριες γραμμές για την ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της ανώτατης εκπαίδευσης στον ΕΧΑΕ

Προετοιμάστηκε από τη Συμβουλευτική Ομάδα 1 Παρακολούθησης της Διαδικασίας της Μπολόνια (BFUG) για την κοινωνική διάσταση

Εισαγωγή

Το Ανακοινωθέν του Παρισιού 2018 αναγνώρισε την ανάγκη να καθοδηγηθούν τα κράτη μέλη σχετικά με τον τρόπο καθορισμού και εφαρμογής της πολιτικής για τη βελτίωση της κοινωνικής διάστασης του ΕΧΑΕ. Το παρόν έγγραφο περιγράφει βασικές αρχές και κατευθυντήριες γραμμές, οι οποίες πιστεύουμε ότι είναι θεμελιώδεις για την περαιτέρω ανάπτυξη της κοινωνικής διάστασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το παρόν έγγραφο έχει ως αφετηρία τον ορισμό της κοινωνικής διάστασης που δόθηκε στο Ανακοινωθέν του Λονδίνου το 2007, δηλαδή ότι η σύνθεση του φοιτητικού σώματος που εισέρχεται, συμμετέχει και ολοκληρώνει την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα, θα πρέπει να αντιστοιχεί στο ετερογενές κοινωνικό προφίλ της κοινωνίας στο σύνολο της στις χώρες του ΕΧΑΕ. Η Συμβουλευτική Ομάδα για την Κοινωνική Διάσταση υπερβαίνει επίσης τον προαναφερθέντα ορισμό και τον διευρύνει, τονίζοντας ότι η κοινωνική διάσταση περιλαμβάνει τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το οποίο προάγει την ισότητα, την ποικιλομορφία και ανταποκρίνεται στις ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων.

Οι αρχές και οι κατευθυντήριες γραμμές του παρόντος εγγράφου συμπληρώνουν τη στρατηγική του ΕΧΑΕ 2020 «Διεύρυνση της συμμετοχής για ισότητα και ανάπτυξη»¹, η οποία εγκρίθηκε από τους υπουργούς στο Ερεβάν το 2015 ως μέσο για την περαιτέρω ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης με ταυτόχρονη συμβολή στην αύξηση της ποιότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η κοινωνική διάσταση θα πρέπει να διασυνδέει τις αρχές της προσβασιμότητας, της ισότητας, της ποικιλομορφίας και της ένταξης σε όλους τους νόμους, τις πολιτικές και τις πρακτικές που αφορούν την τριτοβάθμια εκπαίδευση, κατά τρόπον ώστε η πρόσβαση, η συμμετοχή, η πρόοδος και η ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να εξαρτώνται πρωτίστως από τις ικανότητες των φοιτητών και όχι από τα προσωπικά τους χαρακτηριστικά ή τις περιστάσεις τις οποίες δεν μπορούν να επηρεάσουν άμεσα. Με αυτό το πεδίο εφαρμογής, οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να στηρίξουν την εφαρμογή των συγκεκριμένων αρχών και κατευθυντήριων γραμμών προσφέροντας ένα νομικό, οικονομικό, διοικητικό και ενημερωτικό πλαίσιο που θα είναι σε θέση να δρομολογήσει διαδικασίες εφαρμογής σε τοπικό επίπεδο. Το πλαίσιο αυτό θα προωθήσει στρατηγικές χωρίς αποκλεισμούς, οι οποίες θα παρέχουν ειδική στήριξη σε ευάλωτους, μειονεκτούντες και υποεκπροσωπούμενους φοιτητές² όσο και την ανάδειξη ευρύτερων μέτρων και πολιτικών από τα οποία ο φοιτητικός πληθυσμός και το προσωπικό που απασχολείται στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα μπορούν να αντλήσουν αμοιβαίο όφελος.

Η αυξημένη συμμετοχή των ευάλωτων, μειονεκτούσων και υποεκπροσωπούμενων ομάδων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση παράγει ευρύτερα οφέλη όσον αφορά τη μείωση των παροχών κοινωνικής πρόνοιας, τη βελτίωση των αποτελεσμάτων στον τομέα της υγείας και την αυξημένη συμμετοχή στην κοινότητα. Συλλογικά, αυτά τα ευρύτερα οφέλη στηρίζουν συνεκτικές, δημοκρατικές κοινωνίες όπου επικρατούν η κοινωνική δικαιοσύνη, το δημόσιο συμφέρον, η δημόσια ευθύνη και η κοινωνική κινητικότητα. Η παροχή τίτλων σπουδών σε ένα ευρύτερο φάσμα πολιτών σημαίνει καλύτερες προοπτικές απασχόλησης, υψηλότερες αποδοχές και μεταβίβαση της εκτίμησης των πλεονεκτημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην επόμενη γενιά και τις τοπικές κοινότητες. Πέρα από την επίτευξη των δεσμεύσεων που έχει αναλάβει ο ΕΧΑΕ, η ολιστική και προληπτική προσέγγιση για τη βελτίωση της κοινωνικής διάστασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συμβάλλει περαιτέρω στην επιτάχυνση της προόδου για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ.

Αυτές οι αρχές και οι κατευθυντήριες γραμμές καθορίζουν την πορεία για την επόμενη δεκαετία του ΕΧΑΕ, ώστε οι δημόσιες αρχές και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να ενσωματώσουν τις αρχές αυτές στις βασικές αποστολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: μάθηση και διδασκαλία, έρευνα, καινοτομία, ανταλλαγή γνώσεων και προβολή, ιδρυματική διακυβέρνηση και διαχείριση, καθώς και στις πολιτικές για την ενδυνάμωση των σημερινών και μελλοντικών φοιτητών και του προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η βελτίωση της κοινωνικής διάστασης με την υπέρβαση των ρητρών διευρυμένης προσβασιμότητας και την επικέντρωση στην έννοια του «να μην μείνει κανείς πίσω» είναι ένα κρίσιμο βήμα προς τα εμπρός όταν επιδιώκουμε την ενίσχυση των κοινωνιών και των δημοκρατιών μας. Η υποστήριξη της μάθησης

¹ Προσβάσιμο στο http://www.ehea.info/media/ehea.info/file/2015_Yerevan/71/5/Widening_Participation_for_Equity_and_Growth_A_Strategy_for_the_Development_of_the_SD_and_LLL_in_the_EHEA_to_2020_613715.pdf

² Στο τέλος του παρόντος εγγράφου υπάρχει Γλωσσάριο όρων και ορισμών σχετικά με τους ορισμούς για τους ευάλωτους, μειονεκτούντες και υποεκπροσωπούμενους μαθητές.

σε ποικιλόμορφα περιβάλλοντα μάθησης είναι μια αναγκαιότητα και θα πρέπει να θεωρείται ως επένδυση προς τις κοινωνίες, και οι δημόσιες αρχές πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη να διασφαλίσουν ότι οι προτεινόμενες αρχές και κατευθυντήριες γραμμές θα αποτελέσουν αντικείμενο διαβούλευσης, θα προσαρμοστούν στις εθνικές πραγματικότητες και θα εφαρμοστούν, προκειμένου να διασφαλιστεί ένα καλύτερο μέλλον για τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσής μας.

Στο παρακάτω κείμενο οι αρχές θα πρέπει να εκλαμβάνονται ως δηλώσεις υψηλού επιπέδου που χρησιμεύουν ως βάση για την εννοιολογική προσέγγιση διαφόρων πολιτικών που στοχεύουν στην ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης, ενώ οικειοθελώς οι γραμμές είναι συστάσεις που προορίζονται να συμβουλευθούν τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής των αρχών, στην πράξη. Ως εκ τούτου, το σύνολο του παρόντος εγγράφου δεν πρέπει να θεωρηθεί ως κατάλογος σημείων προς έλεγχο, αλλά μάλλον ως βάση για τη συνεχή βελτίωση των πολιτικών και την αποτελεσματική εφαρμογή τους σε εθνικό και θεσμικό επίπεδο.

Αρχές

1. **Η κοινωνική διάσταση θα πρέπει να έχει κεντρική θέση στις στρατηγικές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε επίπεδο συστήματος και θεσμικών οργάνων, καθώς και σε επίπεδο ΕΧΑΕ και ΕΕ.** Η ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και η προώθηση της ισότητας και της ενσωμάτωσης, ώστε να αντικατοπτρίζεται η ποικιλομορφία της κοινωνίας αποτελεί ευθύνη του συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολό του και θα πρέπει να θεωρείται ως μία συνεχής δέσμευση.

Κατευθυντήριες γραμμές:

Η στρατηγική δέσμευση για την κοινωνική διάσταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να ευθυγραμμιστεί με συγκεκριμένους στόχους που μπορούν είτε να ενσωματωθούν στις υφιστάμενες πολιτικές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είτε να αναπτυχθούν παράλληλα. Οι στόχοι αυτοί θα πρέπει να αποσκοπούν στη διεύρυνση της πρόσβασης, τη στήριξη της συμμετοχής και την ολοκλήρωση των σπουδών για όλους τους σημερινούς και μελλοντικούς φοιτητές.

Κατά τη διαδικασία δημιουργίας στρατηγικών θα πρέπει να διεξάγεται διάλογος σε ευρεία βάση μεταξύ των δημόσιων αρχών, των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, των εκπροσώπων των φοιτητών και του προσωπικού και άλλων βασικών ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες, μειονεκτούσες και υποεκπροσωπούμενες ομάδες. Αυτός ο διάλογος σε ευρεία βάση θα διασφαλίσει τη δημιουργία στρατηγικών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς, οι οποίες προωθούν την ισότητα και την πολυμορφία και ανταποκρίνονται στις ανάγκες της ευρύτερης κοινότητας.

2. **Οι νομικές ρυθμίσεις ή τα έγγραφα πολιτικής θα πρέπει να επιτρέπουν και να διευκολύνουν τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ώστε να αναπτύσσουν τις δικές τους στρατηγικές για την εκπλήρωση της δημόσιας ευθύνης τους ως προς τη διεύρυνση της πρόσβασης σε αυτά, της συμμετοχής και της ολοκλήρωσης των σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.**

Κατευθυντήριες γραμμές:

Οι νομικοί και διοικητικοί κανόνες θα πρέπει να επιτρέπουν επαρκή ευελιξία στον σχεδιασμό, την οργάνωση και την υλοποίηση των προγραμμάτων σπουδών, ώστε να αντικατοπτρίζουν την ποικιλομορφία των αναγκών των φοιτητών. Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να οργανώνουν σπουδές πλήρους και μερικής φοίτησης, ευέλικτους τρόπους σπουδών, μικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, καθώς και να αναγνωρίζουν προηγούμενη μάθηση (recognise prior learning) (RPL ή ΑΠΜ), προκειμένου να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του ποικιλόμορφου φοιτητικού πληθυσμού.

Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να προωθήσουν την αναγνώριση της προηγούμενης, μη τυπικής και άτυπης μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, διότι έχει θετικό αντίκτυπο στη διεύρυνση της πρόσβασης, τη μετάβαση και την ολοκλήρωση, την ισότητα και την ένταξη, την κινητικότητα και την απασχολησιμότητα. Η ΑΠΜ επιτρέπει ευέλικτους τρόπους δια βίου μάθησης σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα, συμπεριλαμβανομένης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η εφαρμογή της ΑΠΜ απαιτεί αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ του συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, των εργοδοτών και της ευρύτερης κοινότητας και για να καταστεί αυτό δυνατό, τα εθνικά πλαίσια προσόντων θα πρέπει να διευκολύνουν τη διαφανή αναγνώριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων και αξιόπιστες διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας.

3. Η συμμετοχικότητα ολόκληρου του εκπαιδευτικού συστήματος θα πρέπει να βελτιωθεί με την ανάπτυξη συνεκτικών πολιτικών από την προσχολική και την σχολική εκπαίδευση, έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και καθ' όλη τη διάρκεια της δια βίου μάθησης.

Κατευθυντήριες γραμμές:

Είναι σημαντικό να δημιουργηθούν συνέργειες με όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και τους συναφείς τομείς πολιτικής (όπως η χρηματοδότηση, η απασχόληση, η υγεία και η κοινωνική πρόνοια, η στέγαση, η μετανάστευση κ.λπ.), προκειμένου να αναπτυχθούν μέτρα πολιτικής που δημιουργούν ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς σε ολόκληρο τον τομέα της εκπαίδευσης, το οποίο προάγει την ισότητα, την ποικιλομορφία και την ένταξη και ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ευρύτερης κοινότητας.

Οι πολιτικές κοινωνικής διάστασης δεν πρέπει να στηρίζουν μόνο τους σημερινούς φοιτητές, αλλά και τους δυνητικούς φοιτητές κατά την προετοιμασία και τη μετάβασή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να αποτελεί επιλογή για όλη τη ζωή, συμπεριλαμβανομένων των ενηλίκων που αποφασίζουν να επιστρέψουν ή να εισέλθουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε μεταγενέστερα στάδια της ζωής τους. Μια προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς πρέπει να εμπλέκει ευρύτερες κοινότητες, ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες ομάδες ενδιαφερομένων για τη συνδιαμόρφωση διαδρομών προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η ισότητα, η ποικιλομορφία και η ένταξη θα πρέπει να διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην κατάρτιση των καθηγητών στις προ της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βαθμίδες.

4. Τα αξιόπιστα δεδομένα αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για μια τεκμηριωμένη βελτίωση της κοινωνικής διάστασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να καθορίζουν τον σκοπό και τους στόχους της συλλογής ορισμένων τύπων δεδομένων, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες των εθνικών νομικών πλαισίων. Θα πρέπει να αναπτυχθούν επαρκείς ικανότητες συλλογής, επεξεργασίας και χρήσης τέτοιων δεδομένων για την ενημέρωση και υποστήριξη της κοινωνικής διάστασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Κατευθυντήριες γραμμές:

Για να αναπτυχθούν αποτελεσματικές πολιτικές, είναι απαραίτητη η συνεχής συλλογή εθνικών δεδομένων. Εντός των ορίων των εθνικών νομικών πλαισίων, η συλλογή τέτοιων δεδομένων θα πρέπει να παρέχει πληροφορίες σχετικά με τη σύνθεση του φοιτητικού σώματος, την πρόσβαση και τη συμμετοχή, την εγκατάλειψη και την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της μετάβασης στην αγορά εργασίας μετά την ολοκλήρωση των σπουδών, και να επιτρέπει τον εντοπισμό ευάλωτων, μειονεκτουσών και υποεκπροσωπούμενων ομάδων.

Για να καταστεί η συλλογή τέτοιων δεδομένων συγκρίσιμη σε διεθνές επίπεδο, θα πρέπει να αναπτυχθούν εργασίες σχετικά με τις κατηγορίες για τη συλλογή διοικητικών δεδομένων που αφορούν την κοινωνική διάσταση σε επίπεδο ΕΧΑΕ μέσω του Eurostudent ή παρόμοιων ερευνών. Με στόχο τον εξορθολογισμό της διαδικασίας και την αποφυγή διοικητικού φόρτου για τη δημόσια διοίκηση και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η εξέλιξη αυτή θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις υφιστάμενες εθνικές πρακτικές και τις σχετικές διαδικασίες συλλογής δεδομένων.

Τέτοιες εθνικές ασκήσεις συλλογής δεδομένων θα μπορούσαν, όπου αυτό είναι σχετικό και αναγκαίο, να συμπληρωθούν από τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που διεξάγουν πρόσθετες μελέτες, έρευνες και αναλύσεις για την καλύτερη κατανόηση της ευαλωτότητας, των μειονεκτημάτων και της υποεκπροσώπησης στην εκπαίδευση, καθώς και των μεταβάσεων των φοιτητών εντός του οικείου εκπαιδευτικού συστήματος.

5. Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να διαθέτουν πολιτικές που θα επιτρέπουν στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να εξασφαλίζουν αποτελεσματική συμβουλευτική και καθοδήγηση για τους δυνητικούς και εγγεγραμμένους φοιτητές, προκειμένου να διευρύνουν την πρόσβασή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τη συμμετοχή τους σε αυτήν και την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Οι υπηρεσίες αυτές θα πρέπει να είναι συνεκτικές σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα, με ιδιαίτερη μέριμνα για τις μεταβάσεις μεταξύ των διαφόρων εκπαιδευτικών επιπέδων, των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και της αγοράς εργασίας.

Κατευθυντήριες γραμμές:

Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να δημιουργήσουν συνθήκες που να επιτρέπουν τη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων δημόσιων φορέων που παρέχουν υπηρεσίες συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού μαζί με τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, προκειμένου να δημιουργηθούν συνέργειες και να αποφευχθεί η επικάλυψη παρόμοιων υπηρεσιών. Οι υπηρεσίες αυτές πρέπει να τηρούν τις αρχές της σαφήνειας και της φιλικότητας προς τον χρήστη, διότι οι τελικοί χρήστες πρέπει να είναι σε θέση να τις κατανοούν εύκολα.

Στο πλαίσιο ενός ποικιλόμορφου φοιτητικού σώματος, θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στους φοιτητές που αντιμετωπίζουν σωματικές και ψυχολογικές προκλήσεις υγείας. Οι φοιτητές αυτοί θα πρέπει να έχουν δυνατότητα πρόσβασης σε επαγγελματική υποστήριξη για να εξασφαλίσουν την επιτυχία τους τόσο στην πρόσβαση όσο και στην ολοκλήρωση των σπουδών τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην πρόληψη των ψυχολογικών προβλημάτων που ενδεχομένως, προκαλούνται από την οργάνωση των σπουδών και τις συνθήκες διαβίωσης των φοιτητών.

Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει επίσης να εξετάσουν το ενδεχόμενο δημιουργίας θεσμών τύπου «διαμεσολαβητή» που θα έχουν την ικανότητα και τις γνώσεις να μεσολαβούν σε τυχόν συγκρούσεις, ιδίως σε θέματα ισότητας που ενδέχεται να προκύψουν κατά την πρόσβαση ή τη συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ή σε συγκρούσεις που εμποδίζουν την ολοκλήρωση των σπουδών.

6. Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να παρέχουν επαρκή και βιώσιμη χρηματοδότηση και οικονομική αυτονομία στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ώστε να μπορούν να αναπτύξουν επαρκείς ικανότητες για να αγκαλιάσουν την πολυμορφία και να συμβάλουν στην ισότητα και την ένταξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Κατευθυντήριες γραμμές:

Τα συστήματα χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να διευκολύνουν την επίτευξη των στρατηγικών στόχων που σχετίζονται με την κοινωνική διάσταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να υποστηρίζονται και να ανταμείβονται για την επίτευξη συμφωνημένων στόχων όσον αφορά τη διέγερση της πρόσβασης, την αύξηση της συμμετοχής και την ολοκλήρωση των σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ιδίως δε σε ό,τι αφορά τις ευάλωτες, μειονεκτούσες και υποεκπροσωπούμενες ομάδες. Οι μηχανισμοί για την επίτευξη αυτών των στόχων δεν θα πρέπει να έχουν αρνητικές οικονομικές συνέπειες για τη βασική χρηματοδότηση των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Τα συστήματα οικονομικής στήριξης θα πρέπει να στοχεύουν στην καθολική εφαρμογή τους σε όλους τους φοιτητές, ωστόσο, όταν αυτό δεν είναι εφικτό, τα δημόσια συστήματα οικονομικής στήριξης των φοιτητών θα πρέπει να βασίζονται κυρίως στις ανάγκες και να καθιστούν την τριτοβάθμια εκπαίδευση προσίτη για όλους τους φοιτητές, να προωθούν την πρόσβαση και να παρέχουν ευκαιρίες επιτυχίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Θα πρέπει κυρίως να συμβάλλουν στην κάλυψη τόσο του άμεσου κόστους σπουδών (δίδακτρα και υλικά σπουδών) όσο και του έμμεσου κόστους (π.χ. στέγαση, η οποία καθίσταται όλο και πιο προβληματική για τους φοιτητές σε ολόκληρο τον ΕΧΑΕ λόγω των αυξημένων δαπανών στέγασης, διαβίωσης, μεταφοράς, κ.λπ.)

7. Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να βοηθήσουν τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να ενισχύσουν την ικανότητά τους να ανταποκρίνονται στις ανάγκες ενός πιο ποικιλόμορφου σώματος φοιτητών και προσωπικού και να δημιουργούν περιβάλλοντα μάθησης και θεσμικές κουλτούρες χωρίς αποκλεισμούς.

Κατευθυντήριες γραμμές:

Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να στηρίζουν και να παράσχουν επαρκή μέσα στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα για τη βελτίωση της αρχικής και συνεχούς επαγγελματικής κατάρτισης του ακαδημαϊκού και διοικητικού προσωπικού, ώστε να μπορούν να εργάζονται επαγγελματικά και ισότιμα με ένα ποικιλόμορφο φοιτητικό σώμα και προσωπικό.

Όποτε είναι δυνατόν, τα εξωτερικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας θα πρέπει να εξετάζουν τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνική διάσταση, η ποικιλομορφία, η προσβασιμότητα, η ισότητα και η ένταξη αντικατοπτρίζονται στις θεσμικές αποστολές των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σεβόμενα παράλληλα την αρχή της αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

8. Τα προγράμματα διεθνούς κινητικότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση θα πρέπει να είναι δομημένα και να υλοποιούνται με τρόπο που να προάγουν την πολυμορφία, την ισότητα και την ένταξη και θα πρέπει να ενθαρρύνουν ιδιαίτερα τη συμμετοχή φοιτητών και προσωπικού από ευάλωτα, μειονεκτούντα ή υποεκπροσωπούμενα περιβάλλοντα.

Κατευθυντήριες γραμμές:

Οι διεθνείς εμπειρίες μέσω της μαθησιακής κινητικότητας βελτιώνουν την ποιότητα των μαθησιακών αποτελεσμάτων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι δημόσιες αρχές και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση όλων στις ευκαιρίες μάθησης που προσφέρουν τα εθνικά και διεθνή προγράμματα κινητικότητας μάθησης και κατάρτισης και να αντιμετωπίζουν ενεργά τα εμπόδια στην κινητικότητα για τις ευάλωτες, μειονεκτούσες ή υποεκπροσωπούμενες ομάδες φοιτητών και προσωπικού.

Εκτός από την περαιτέρω στήριξη της φυσικής κινητικότητας, συμπεριλαμβανομένης της πλήρους φορητότητας των υποτροφιών και των δανείων σε όλο τον ΕΧΑΕ, οι δημόσιες αρχές και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να διευκολύνουν τη χρήση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών (ΤΠΕ) για τη στήριξη της μικτής κινητικότητας και για την προώθηση της διεθνοποίησης στον τόπο τους, ενσωματώνοντας τη διεθνή διαδικτυακή συνεργασία στα μαθήματα. Η μικτή κινητικότητα είναι ο συνδυασμός μιας περιόδου φυσικής κινητικότητας και μιας περιόδου διαδικτυακής μάθησης. Μια τέτοια διαδικτυακή συνεργασία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να επεκτείνει τα μαθησιακά αποτελέσματα και να ενισχύσει τον αντίκτυπο της φυσικής κινητικότητας, για παράδειγμα συγκεντρώνοντας μια πιο διαφοροποιημένη ομάδα συμμετεχόντων ή προσφέροντας ένα ευρύτερο φάσμα επιλογών κινητικότητας.

9. Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η εμπλοκή της κοινότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση προωθεί την πολυμορφία, την ισότητα και την ένταξη.

Κατευθυντήριες γραμμές:

Η συμμετοχή της κοινότητας θα πρέπει να θεωρείται ως μια διαδικασία κατά την οποία τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συνεργάζονται με εξωτερικούς παράγοντες από την κοινότητα ώστε να αναληφθούν κοινές δραστηριότητες, αμοιβαία επωφελείς. Όπως και οι πολιτικές κοινωνικής διάστασης, η δέσμευση στην κοινότητα θα πρέπει να ενσωματωθεί στις βασικές αποστολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Θα πρέπει να εμπλέκεται με τη διδασκαλία και τη μάθηση, την έρευνα, τις υπηρεσίες και την ανταλλαγή γνώσεων, τους φοιτητές και το προσωπικό και τη διοίκηση των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μια τέτοια δέσμευση παρέχει μια ολιστική βάση στην οποία τα πανεπιστήμια μπορούν να αντιμετωπίσουν ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών αναγκών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων των ευάλωτων, μειονεκτουσών και υποεκπροσωπούμενων ομάδων, εμπλουτίζοντας παράλληλα τη διδασκαλία, την έρευνα και άλλες βασικές λειτουργίες τους.

Παράγοντες της κοινότητας (π.χ. τοπικές αρχές, πολιτιστικοί οργανισμοί, μη κυβερνητικές οργανώσεις, επιχειρήσεις, πολίτες) θα πρέπει να είναι σε θέση να εμπλέκονται ουσιαστικά με τους φορείς της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μέσω ανοικτού διαλόγου. Αυτό θα επιτρέψει γνήσιες συμπράξεις μεταξύ πανεπιστημίων και κοινοτήτων, οι οποίες είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις κοινωνικές και δημοκρατικές προκλήσεις.

10. Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να συμμετάσχουν σε διάλογο πολιτικής με τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και άλλους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς για τον τρόπο με τον οποίο οι ανωτέρω αρχές και κατευθυντήριες γραμμές μπορούν να μεταφραστούν και να εφαρμοστούν τόσο σε επίπεδο εθνικού συστήματος, όσο και σε επίπεδο ιδρύματος.

Κατευθυντήριες γραμμές:

Ο εν λόγω διάλογος πολιτικής θα πρέπει να επιτρέψει την ανάπτυξη κατάλληλων για το σκοπό τους μέτρων πολιτικής, τα οποία θα πρέπει να σέβονται την αυτονομία των ιδρυμάτων, να αποφεύγουν κάθε περιττή διοικητική επιβάρυνση και, ως εκ τούτου, να επιτρέπουν συγκεκριμένη πρόοδο προς την κατεύθυνση της πολυμορφίας, της ισότητας και της ένταξης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στο πλαίσιο των ανωτέρω αρχών και κατευθυντήριων γραμμών, η αλληλοϋποστήριξη και η ανταλλαγή ορθών πρακτικών είναι ζωτικής σημασίας μεταξύ των χωρών του EXAE, προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόοδος προς την κατεύθυνση της ενσωμάτωσης των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Γλωσσάριο όρων και ορισμών³

Το παρόν γλωσσάριο ορίζει τους τρεις κεντρικούς όρους του παρόντος εγγράφου, δηλαδή τους υποεκπροσωπούμενους, τους μειονεκτούντες και τους ευάλωτους μαθητές. Οι ορισμοί δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως νομικοί ορισμοί και, ως εκ τούτου, δεν έρχονται σε σύγκρουση με τυχόν υφιστάμενες νομικές ρυθμίσεις, αλλά προορίζονται μάλλον ως επεξηγηματικοί ορισμοί που χρησιμοποιούνται σε σχέση με το περιεχόμενο των αρχών και των κατευθυντήριων γραμμών.

Υποεκπροσωπούμενοι φοιτητές:

Μια ομάδα μαθητών υποεκπροσωπείται σε σχέση με ορισμένα χαρακτηριστικά (π.χ. φύλο, ηλικία, εθνικότητα, γεωγραφική προέλευση, κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, εθνικές μειονότητες), εάν το ποσοστό της μεταξύ των μαθητών είναι χαμηλότερο από το ποσοστό μιας συγκρίσιμης ομάδας στον συνολικό πληθυσμό. Αυτό μπορεί να τεκμηριώνεται κατά την εισαγωγή, κατά τη διάρκεια των σπουδών ή κατά την αποφοίτηση. Τα άτομα έχουν συνήθως πολλά υποεκπροσωπούμενα χαρακτηριστικά, γι' αυτό και πρέπει πάντα να λαμβάνονται υπόψη οι συνδυασμοί υποεκπροσωπούμενων χαρακτηριστικών («διατομικότητα»). Επιπλέον, η υποεκπροσώπηση μπορεί επίσης να έχει επιπτώσεις σε διάφορα επίπεδα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης - πρόγραμμα σπουδών, σχολή ή τμήμα, ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ο ορισμός αυτός είναι συμπληρωματικός προς το Ανακοινωθέν του Λονδίνου, «*ότι το σώμα των φοιτητών που εισέρχεται, συμμετέχει και ολοκληρώνει την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα θα πρέπει να αντικατοπτρίζει την ποικιλομορφία των πληθυσμών μας*», αλλά δεν τον καλύπτει πλήρως.

Μειονεκτούντες φοιτητές:

Οι μειονεκτούντες φοιτητές αντιμετωπίζουν συχνά ιδιαίτερες προκλήσεις σε σύγκριση με τους συνομηλικούς τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό μπορεί να πάρει πολλές μορφές (π.χ. αναπηρία, χαμηλό οικογενειακό εισόδημα, ελάχιστη ή καθόλου οικογενειακή υποστήριξη, ορφάνια, πολλές μετακινήσεις στο σχολείο, ψυχική υγεία, εγκυμοσύνη, λιγότερος χρόνος για σπουδές επειδή κάποιος πρέπει να κερδίζει τα προς το ζην δουλεύοντας ή έχοντας καθήκοντα φροντίδας). Το μειονέκτημα μπορεί να είναι μόνιμο, να εμφανίζεται από καιρό σε καιρό ή μόνο για περιορισμένο χρονικό διάστημα.

Οι μειονεκτούντες σπουδαστές μπορούν να ανήκουν σε μια υποεκπροσωπούμενη ομάδα, χωρίς όμως αυτό να είναι απαραίτητο. Επομένως, οι όροι μειονεκτούντες και υποεκπροσωπούμενοι δεν είναι συνώνυμοι.

Ευάλωτοι φοιτητές:

Οι ευάλωτοι φοιτητές μπορεί να κινδυνεύουν να βρεθούν σε μειονεκτική θέση (βλ. παραπάνω) και επιπλέον να έχουν ειδικές ανάγκες (προστασίας). Για παράδειγμα, επειδή πάσχουν από κάποια ασθένεια (συμπεριλαμβανομένης της ψυχικής υγείας) ή έχουν αναπηρία, επειδή είναι ανήλικοι, επειδή η άδεια παραμονής τους εξαρτάται από την επιτυχία των σπουδών τους (και, συνεπώς, από τις αποφάσεις που λαμβάνουν οι καθηγητές), επειδή κινδυνεύουν να υποστούν διακρίσεις. Αυτοί οι μαθητές είναι ευάλωτοι υπό την έννοια ότι μπορεί να μην είναι σε θέση να εξασφαλίσουν την προσωπική τους ευημερία ή ότι μπορεί να μην είναι σε θέση να προστατευθούν από βλάβη ή εκμετάλλευση και χρειάζονται πρόσθετη υποστήριξη ή προσοχή.

³ Το παρόν γλωσσάριο προορίζεται μόνο για τους σκοπούς των παρόντων Αρχών και Κατευθυντήριων Γραμμών.

**Co-funded by
the European Union**

This translation is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

